

Landschap en recreatie in de jongste IJsselmeerpolders

A. J. van der Poel

Staatsbosbeheer; Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders

Vijftig jaar na de afkondiging van de wet op de drooglegging van de Zuiderzee viel in 1968 de vierde IJsselmeerpolder Zuidelijk Flevoland droog, een 42.000 ha omvattende immense amorphe modder-
vlatte, een nieuwe uitdaging voor ontginners, planologen en landschapsbouwers om een nieuw stuk Nederland bewoonbaar te maken, om het om te vormen tot een streek, waarin het goed is te werken, te leven en te spelen. Door de ligging van Zuidelijk Flevoland

in de periferie van de randstad en in het kruispunt van toekomstige noord-zuid en west-oostverbindingen zal ten opzichte van de vroeger ingerichte IJsselmeerpolders een accentverschuiving plaatsvinden van een agrarische naar een urbane en recreatieve bestemming.

De ontwikkeling van Oostelijk Flevoland is in dit verband te beschouwen als een overgangsfase, die tot uitdrukking komt zowel in de landschappelijke

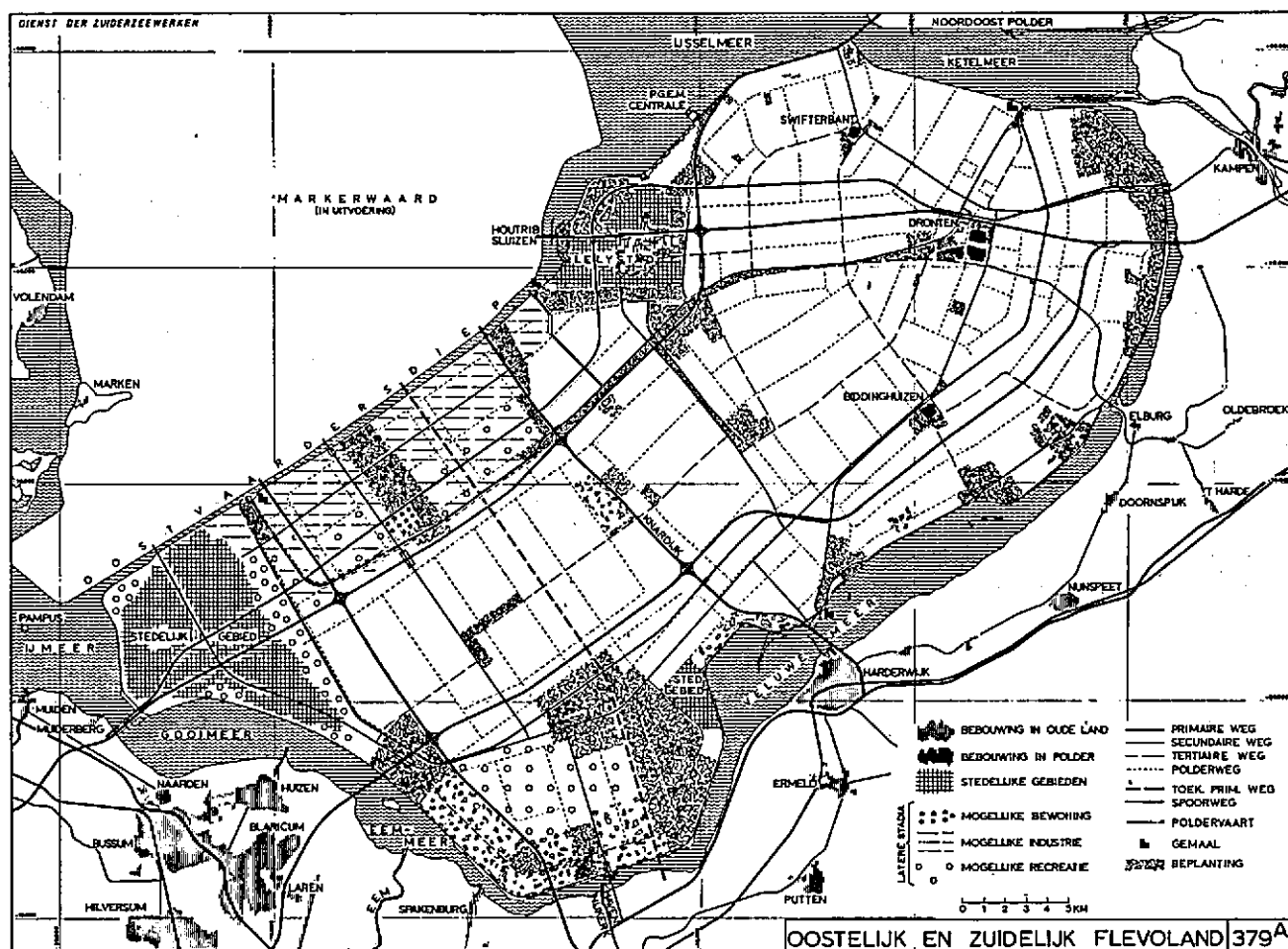

Fig. 1. Bosgebieden in Oostelijk en Zuidelijk Flevoland.

INRICHTINGSPLAN VAN DE RANDMEREN LANGS OOSTELIJK FLEVOLAND

- akkerbouwbedrijven
- gemengde- en waidebedrijven
- bos en recreatie
- recreatie nog nader vast te stellen
- griend
- plantstrook
- reservaat
  - 1 oecologisch
  - 2 weidevogels
  - 3 moeras
- permanente landbouwmanifestatie „Flevohof“
- voorland (strand, grasstrook en beplanting)
- kampeerterrain
- zomerhuizen
- spartelvijver
- jachthaven
- steunpunt t.b.v. de watersport
- waterskisportgebied

- vaargeul
- dieptelijn in dm
- weg
- dijk
- geprojecteerde weg
- kanaal
- tocht
- sloot
- erf met boerderij
- spoorlijn

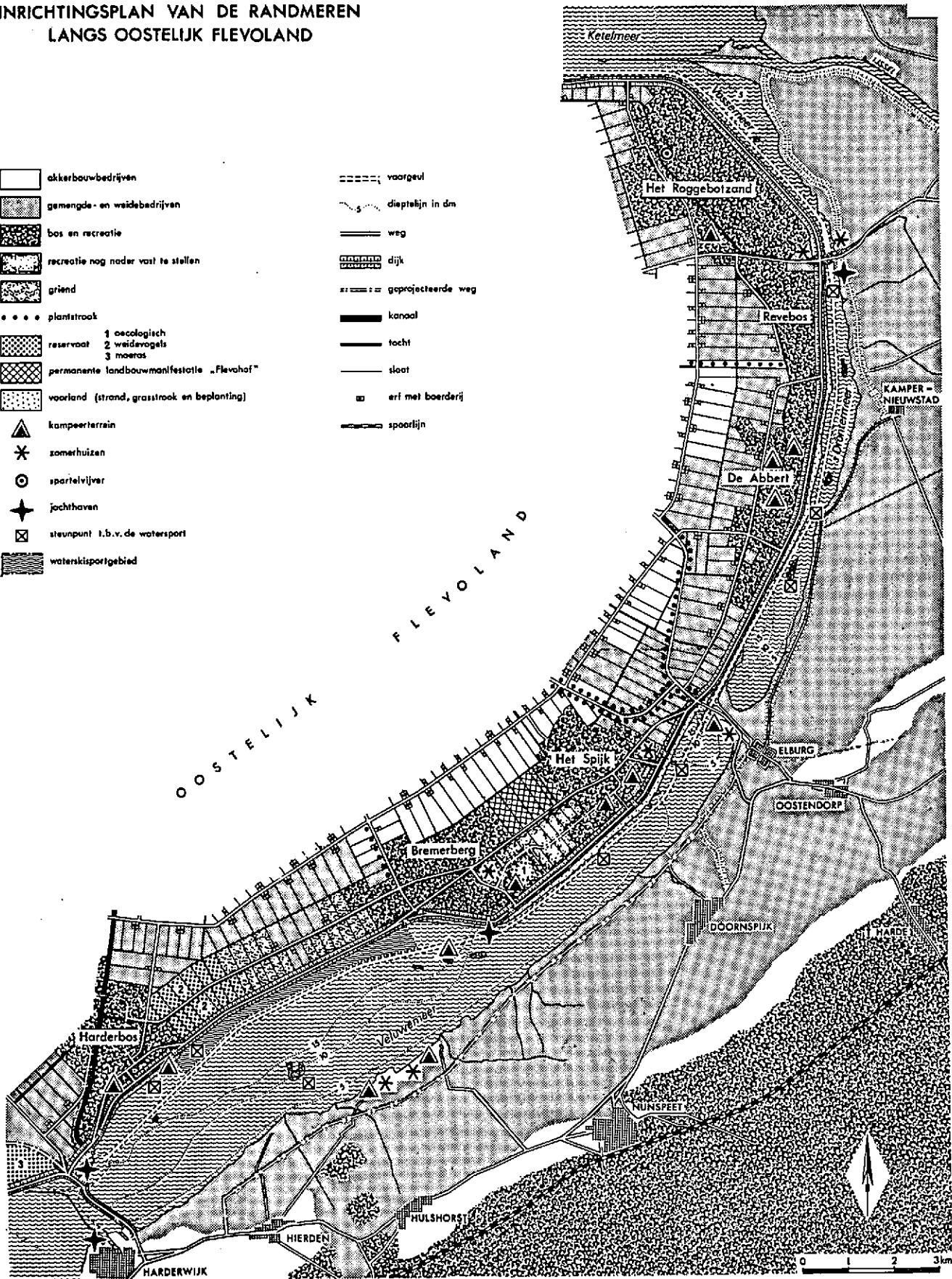

Fig. 2

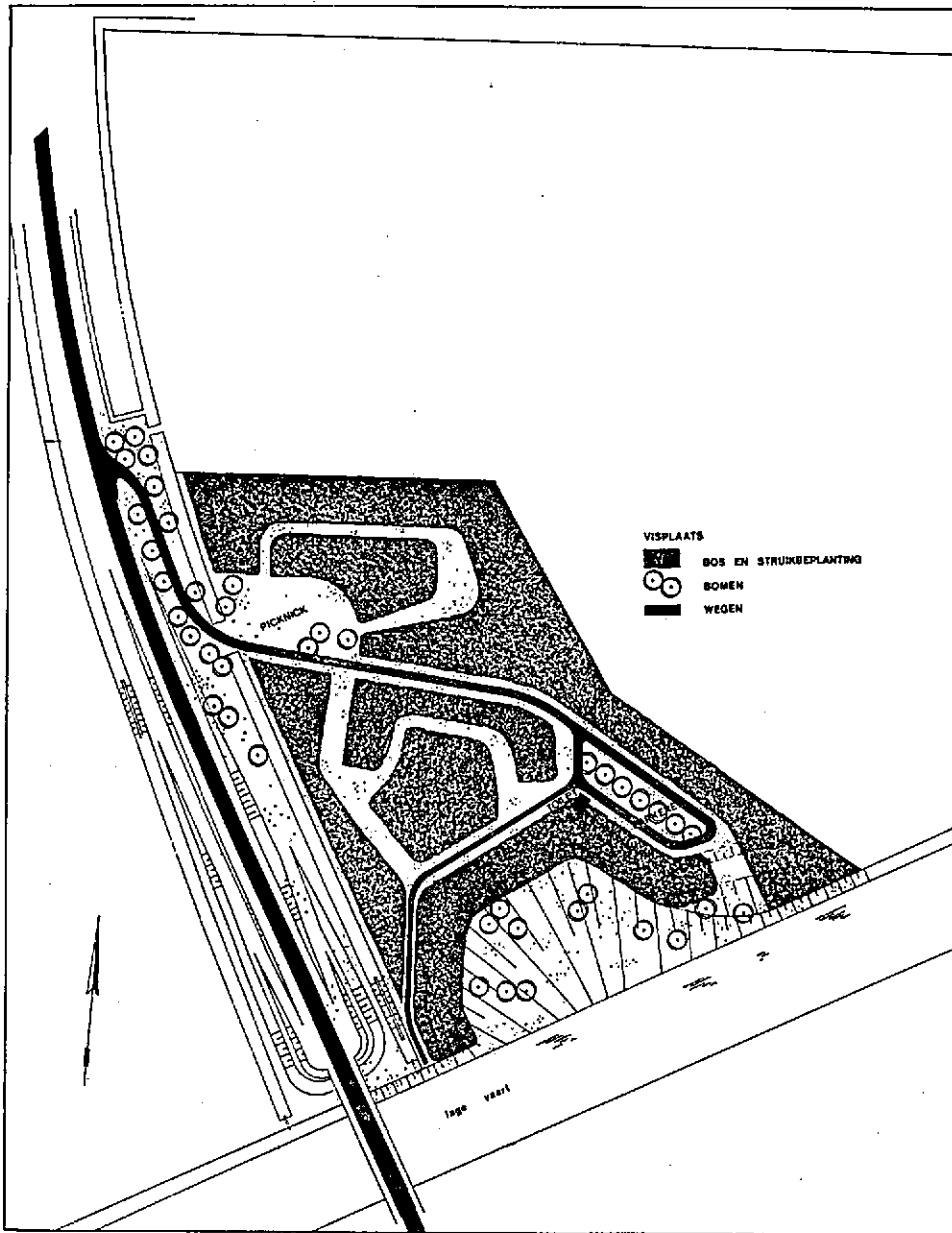

Fig. 3. Visplaats bij kruising van Larserringweg en Lage Vaart.

vormgeving en de daarop geënte recreatieve voorzieningen als ook in de ontwikkeling van het bewoningspatroon.

Van de structuur in de Noordoostpolder, een poldercentrum met daaromheen gegroepede bewoningskernen is in Oostelijk Flevoland nog slechts een relict aanwezig (Dronten met de dorpen Swifterbant en Biddinghuizen). Lelystad sluit reeds aan bij de ontwikkeling van Zuidelijk Flevoland waar urbane vestigingen langs de rand van de polder de bevolkingsaanwas van het westen kunnen opvangen. Door de stedelijke ontwikkelingen in Zuidelijk Fle-

voland zal de integratie van het nieuwe land met het oude land vermoedelijk in een vlotter tempo verlopen dan bij de Noordoostpolder en de Wieringermeer het geval is geweest. De centrale ligging en de verkorting van de verbindingswegen, waardoor het nieuwe land doorgangsgebied wordt, zullen deze integratie sterk bevorderen. De schijnbaar natuurlijke barrière tussen oud en nieuw land gevormd door de keten van randmeren kan door een goede landschappelijke vormgeving en door een optimaal recreatief voorzieningenniveau verkeren in een schakel tussen het oude en nieuwe land (fig. 1).

In Oostelijk Flevoland is daarmee een begin gemaakt. De randmeren destijds uitgespaard uit hydrologische overwegingen hebben een zodanig belangrijke functie in de recreatieve ontwikkeling gekregen, dat het oorspronkelijke hoofdmotief vergeten schijnt. Het eerste in de jaren 1958 tot 1960 als produktiebos aangelegde bosgebied op het Roggebotzand aan het Vossemeer is in de laatste jaren aangepast aan de recreatieve behoeften. Het bos werd beter toegankelijk gemaakt door verharde insteekwegen, een fietspad, een ruiterspad en wandelpaden. De in de lengterichting verlopende ontwateringstocht werd plaatselijk verbreed tot een spartelvijver, waarbij met de uitkomende grond een fraai staaltje van "landschapssculptuur" werd gemaakt, waardoor een interessant verticaal element aan het vlak liggende bos werd toegevoegd.

Het Reve-Abbertbos, tussen Roggebotsluis en Elburg, het Spijk- en Bremerbergbos, evenals het in uitvoering zijnde Harderbos tegenover Harderwijk, hebben een duidelijker relatie met de randmeren omdat daar de voorlanden als strand zijn ingericht. In de bossen of direct daartegenaan zijn voorzieningen gemaakt voor de verblijfsrecreatie. In het Reve-Abbertbos werd een kampeerpaspoortterrein en een jeugd-kampeerterrain aangelegd, terwijl een caravanterrein op het plan van uitvoering staat. De ontsluiting zal worden verbeterd en er zullen enkele dagcampings worden aangelegd. In 1963 werd tussen het Spijkbos en het strand een groot kampeer- en caravanbedrijf gesticht, de Rivièreacamping, die in 1968 in gebruik is genomen. Het terrein is 40,5 ha, waarop ca 1100 tenten en caravans een plaats vinden. De sanitaire voorzieningen voldoen aan de hoogste eisen.

Het achterland, het 410 ha beslaande Spijkbos, zal vele mogelijkheden gaan bieden om zich ook op minder warme dagen te kunnen recreëren. Open speelruimten en gesloten boscomplexen met vele wandelmogelijkheden wisselen elkaar af. Een vijver met omringende heuvels zal het bos een bijzondere attractie verlenen. Daar waar het Veluwemeer zich verwijdt is in 1968 een strand opgespoten, dat door zijn ligging op het zuiden het mooiste strand gaat worden, dat de randmeren hebben te bieden. Een jachthaven, ligplaats biedend aan ca. 500 jachten, zal een belangrijke bijdrage zijn voor de stijgende behoeften aan accommodatie voor de watersport. Het achterliggende boscomplex Bremerbergbos (460 ha) zal in de komende jaren aan de stijgende recreatiedruk worden aangepast. O.a. zal hier de mogelijkheid worden geopend een tweede woning te bouwen. Van het Harderbos, gelegen in de nabijheid van Hardersluis, achter de Flevocamping, is nog slechts een zeer klein gedeelte (ca 40 ha) uitgevoerd. In het plan is veel aandacht besteed aan variatie, vorm en grootte van recreatiestroken.

Deze keten van bossen en recreatieterreinen zal zich in Zuidelijk Flevoland gaan voortzetten tot aan Mui-

derberg, waar de nieuwe brug het Gooi met de IJssel-meerpolders verbindt. De grote toeloop van recreanten, die hier vanuit het westen te verwachten is zal moeten worden opgevangen in een veelvormig recreatiegebied dat aan alle wenselijke activiteiten mogelijkheden biedt. De plannen hiervoor zijn in ontwikkeling. Weliswaar werden de beplantingsplannen van de stranden tussen Nijkerk en Spakenburg reeds in 1966 uitgevoerd en kunnen de voorlanden tussen Nijkerk en Harderwijk in 1969/70 voorland tussen. De uitvoering van de plannen voor het achterland zal echter nog tot omstreeks 1972 moeten wachten, daar het land voorlopig nog onbegaanbaar is.

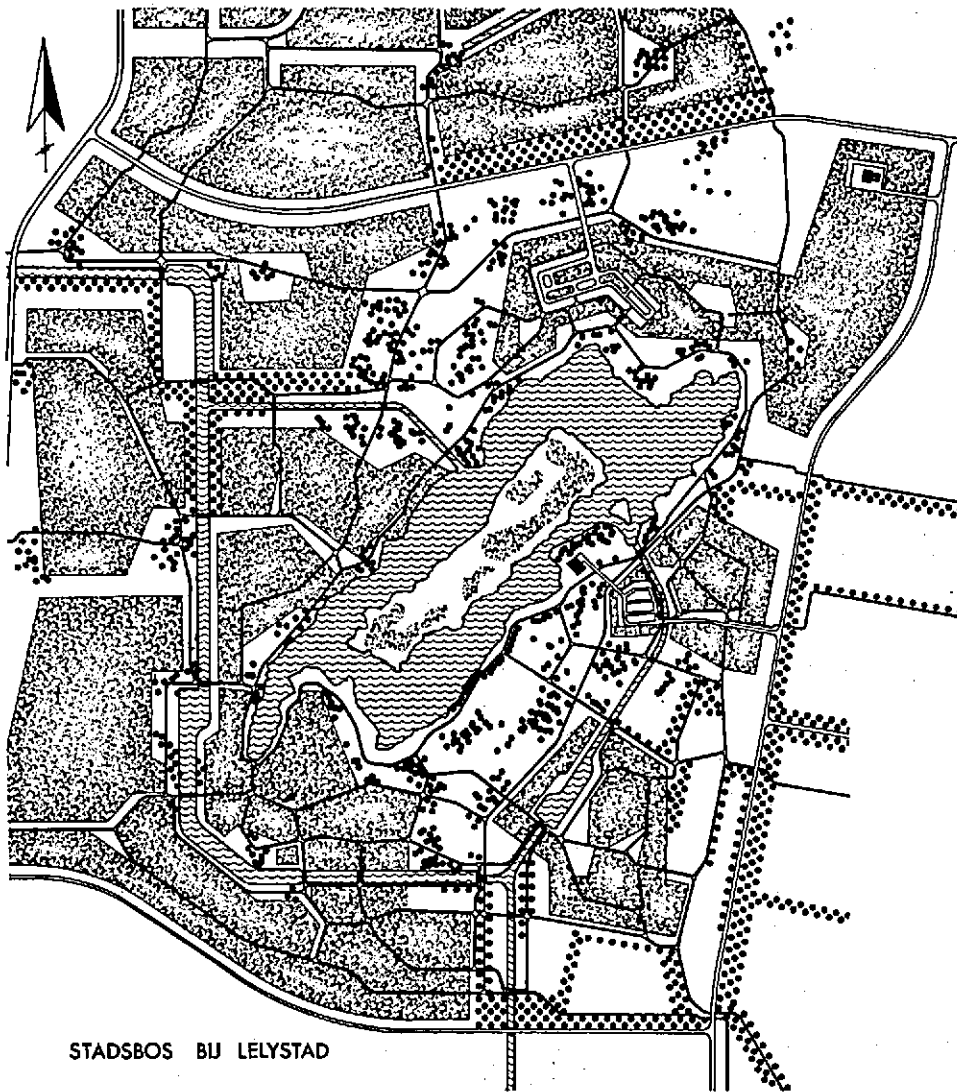
Alhoewel een aantal kleinere recreatieve voorzieningen niet genoemd werden kan toch uit het bovenstaande blijken, dat er bij de planning van het merengebied gestreefd wordt naar een zo groot mogelijke diversiteit, zodat een zo groot mogelijke spreiding van gebruikers bereikt wordt.

Vooraf de ontwikkeling van de watersport in Nederland niet onderschat moet worden is de optimale ontwikkeling van dit centraal gelegen grote watergebied van eminent belang (fig. 2).

Het landschapsplan biedt voorts nog vele mogelijkheden tot het inbouwen van recreatieve voorzieningen. Vooral is in de laatste jaren veel aandacht besteed aan de accommodaties voor de sportvissers. De sportvisserij is een activiteit die door velen beoefend wordt, maar waaraan in vele binnenwateren in Nederland beperkingen worden opgelegd. In Oostelijk Flevoland, waar in tochten en vaarten veel vis voorkomt, is het vissen in zoverre gereguleerd, dat vanuit daarvoor ingerichte visplaatsen gevist kan worden, mits men voldoet aan de in de wet gestelde bepalingen (visakte). Vooral voor de "gezelligheidsvisser" die de hengelsport in gezinsverband beoefent voldoen de visplaatsen aan een grote behoefte. De visplaatsen, vaak gesitueerd op punten, waar ontwateringstochten in elkaar uitmonden of op plaatsen waar verkeerswegen de vaarten kruisen, hebben een verschillende uitrusting en landschappelijke aankleding.

Tot de voorzieningen kunnen behoren een tewaterlaatplaats voor kleine boten, een speelterrein voor kinderen, een uitzichtheuvel zoals bij het kruispunt van Hoge Vaart en Elburgerweg en sanitaire voorzieningen. Door een aan de omstandigheden aangepast beplantingsplan hebben de visplaatsen alle een eigen karakter gekregen. Naast een recreatieve hebben zij derhalve ook een belangrijke landschappelijke functie (fig. 3).

Bij de dorpen Dronten, Swifterbant en Biddinghuizen zijn dorpsbossen in aanleg met een gevarieerde opzet. Het stadsbos van Lelystad, gelegen ten noorden van de stad, nadert zijn voltooiing. Dit bos is aangelegd rondom een zuigerput, die ontstaan is bij de bouw van de dijk. Reeds bij het wegzuigen van de specie is rekening gehouden met de eventuele toekomstige bestemming hiervan. Na het droogvallen van

STADSBOS BIJ LELYSTAD

- BOS, WEGEN EN PADEN
- BOOM- EN STRUIKBEPLANTING
- WATER
- PARKEERPLAATSEN
- UITSPANNING

Fig. 4. Stadsbos bij Lelystad.

Fig. 5. Wandelpad in stadsbos van Lelystad.

de polder ontstond hier spontaan een beplanting van wilgen, die bij de ontginning en drainage van het gebied zorgvuldig is gespaard. Het grote voordeel hiervan was, dat reeds in de ontwikkelingsfase van het bos een aantal relatief grote bomen aanwezig is. Aan de noordzijde van de waterpartij is een op het zuiden gericht strand in aanleg. Het gebied wordt doorkruist met voet- en fietspaden, terwijl gesloten boscomplexen en open ruimten elkaar afwisselen, zodat een gevarieerd bospark ontstaat, waarin vele recreatieve activiteiten kunnen plaats vinden (fig. 4 en 5).

Om zo spoedig mogelijk een beschut gebied te verkrijgen is ongeveer 65% der opstanden aangelegd met de pionierhoutsoorten populier en wilg in een verband van 4,5 bij 5 m onderplant met zwarte els. Een klein gedeelte van het bos in kleine opstanden bestaat uit eik (10%) en het overige deel uit opstanden van andere loofhoutsoorten zoals es, esdoorn, iep of beuk. Om het onderhoud in deze opstanden machinaal te kunnen uitvoeren werden de houtsoorten van de blijvende opstand in ongemengde rijen geplant met te voren op de kwekerij gesorteerd materiaal. Om de

nodige beschutting te krijgen in de beginfase werden rijen elzen tussengeplant.

Daar het gehele bos in zeer korte tijd is aangelegd, is de leeftijdsclassenverhouding verre van normaal. Door echter een groot gedeelte aan te leggen met soorten, die een korte omloop hebben blijft de weg naar een meer normale leeftijdsclassenverhouding open, waarmee aan een grondbeginsel, dat ook een recreatiebos goed beheerd moet worden en ook hout produceert, kan worden voldaan.

Het uitvoeringsprogramma van de afdeling Beplantingen van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders voor de inrichting van het landschap bedraagt thans 450 ha per jaar. Om gelijke tred te houden met de ontginning van Zuidelijk Flevoland en met de landschappelijke en recreatieve ontwikkelingen in dat gebied loopt het uitvoeringsprogramma op tot 900 ha per jaar. Deze top zal bereikt moeten zijn in 1974 om zodoende tijdig met de inrichting van de Markerwaard te kunnen beginnen.

Een recreatiegebied met nog ongekende mogelijkheden zal dan aan het Nederlandse landschap zijn toegevoegd.